

Давимука О.І.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОЯВИ РИНКУ P2P-КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

У статті описані проблеми, що заважають появі та функціонуванню ринку P2P-кредитування в Україні. Серед них такі, як: відсутність законодавства, що регулює такий тип відносин, відсутність забезпечення за позиками, відсутність державного страхування повернення коштів для кредиторів. Також, у статті описані альтернативні шляхи подолання цих проблем за рахунок розподілу відповідальності по них між державою та бізнесом.

Ключові слова: альтернативне кредитування, P2P-кредитування, краудлендінг, пірингове кредитування, однорангове кредитування.

Постановка проблеми. В умовах війни економіка України відчуває значну турбулентність, яка впливає на всі її сектори. Банківське кредитування не є винятком і має адаптуватися до поточної ринкової ситуації. На сьогодні ми спостерігаємо посилення вимог до видачі кредитів, що призводить до значного зменшення обсягів банківського кредитування порівняно з довоєнним періодом, зменшення дохідності депозитів, довіри до них у населення, і в результаті – зменшення їх обсягів. Це спонукає суб'єктів економічних відносин шукати альтернативні можливості для інвестування та запозичення грошей. Створення ринку однорангового кредитування дозволить збільшити обсяги кредитування та розподілити фінансові ресурси у суспільстві для досягнення максимальної загальної вигоди.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика появи та розвитку ринку P2P-кредитування та питання створення онлайн-платформ, на яких повинна здійснюватися така діяльність не набула великої популярності у працях вітчизняних вчених-економістів. Серед вчених, які розкривали дану проблематику протягом останніх років варто зазначити таких, як: Жаворонок А. В. та Запорожець С. В.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження теоретичних, методологічних і практичних передумов для появи в Україні ринку P2P-кредитування та створення онлайн-платформ, на яких повинна здійснюватися така діяльність.

Опис основного матеріалу дослідження. Альтернативне кредитування (краудлендінг однорангове або P2P-кредитування краудфандинг на засадах позик) – форма

кредитування, основною відмінністю якої від традиційного кредитування є відсутність посередника у вигляді банку чи іншої фінансово-кредитної установи. Ця форма передбачає пряме кредитування між фізичними особами, бізнесами, або фізичною особою та бізнесом без участі третіх осіб [1].

Укладання таких угод відбувається онлайн, за допомогою інтернет-платформ, які супроводжують угоди, надаючи технологічний супровід.

Платформи краудлендінгу виконують такі функції:

- організаційна, що полягає у створенні умов для кредитування та ведення документації;
- аналітична, що полягає у визначенні рейтингу позичальника;
- моніторингова, яка полягає в забезпеченні управління виплатою відсотків та погашенням основної суми боргу відповідно до погоджених між сторонами умов [2].

Для визначення передумов створення таких платформ в Україні, в першу чергу, потрібно розуміти механізм їхньої роботи, а саме: платформа не надає кредити, не приймає депозити, і не встановлює умов кожної окремої угоди як банк, або інша фінансово-кредитна установа. Вона виступає місцем взаємодії позикодавця і позичальника, які доходять згоди про надання кредиту на умовах, що задовольняють обидві сторони. Платформа супроводжує угоди з моменту їх укладення до моменту завершення, тобто повернення кредиту і сплати відсотку позичальником, надає юридичний, фінансовий та технологічний супровід угод, проводить дії спрямовані на перевірку сторін угоди на предмет законності, платоспроможності тощо, за що і отримує

винагороду у вигляді комісії від суми угоди, або разового платежу.

В Україні немає спеціалізованого законодавства, яке б регулювало сферу альтернативного кредитування. На нашу думку, це основний фактор, який заважає появи сприятливих умов для розвитку сектору P2P-кредитування. На сьогодні єдине чим можна регулюватись при укладанні угод між позичальником і позикодавцем на платформі альтернативного кредитування це договір позики. Діяльність ж самої платформи в такому випадку можна описати як юридичний супровід. Також слід зазначити, що в той час як кожен окремий P2P-кредит може розглядатися як договір позики і регулюватись відповідно до Цивільного кодексу України, сама платформа, що поєднувала б позикодавців і позичальників, не регулюється жодними конкретними документами.

Ми вважаємо, що для широкого розповсюдження такої платформи потрібно створити відповідну законодавчу базу, в якій буде визначений термін «платформа P2P-кредитування» та права й обов'язки такої платформи перед її користувачами – позикодавцями і позичальниками, а також розробити механізм державного ліцензування цих самих платформ. Без належного законодавства довіра до цієї сфери буде незначною, так як позикодавці не будуть впевнені в отриманні чи поверненні коштів.

У вітчизняних дослідженнях останніх років вказується на необхідність розробки законопроекту про діяльність онлайн платформ та пірингове кредитування, у якому слід передбачити такі моменти:

- контролюючий орган онлайн платформ; порядок створення і державної реєстрації онлайн платформ;
- порядок регулювання діяльності онлайн платформ;
- порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями; порядок оформлення P2P кредитів;
- порядок повернення боргу позичальником; порядок ведення звітності онлайн платформ;
- порядок застосування санкцій до онлайн платформ;
- порядок захисту прав та інтересів кредиторів та позичальників;
- порядок взаємодії сервісів пірингового кредитування та Фонду гарантування вкладів;

- порядок оформлення та реалізації заставленого майна;
- порядок страхування P2P кредитів;
- порядок застосування штрафних санкцій до позичальника у разі невиконання зобов'язань;
- порядок співпраці з бюро кредитних історій;
- встановлення контролю за простроченими кредитами;
- порядок конвертування валют, при виході на зарубіжний ринок;
- порядок ліквідації онлайн платформ [3].

У більшості ми погоджуємось з переліком вище, проте хочемо додати, що неможливо визначити і створити конкретний перелік вимог до функціонування таких онлайн-платформ в Україні без реального досвіду їх функціонування. Досвід користування платформою та зворотній зв'язок від позичальників та кредиторів дозволить приділити увагу конкретним аспектам діяльності платформи, які мають бути врегульовані законодавчо, а також створить розуміння того, як саме ці аспекти мають бути врегульовані. Тому, ми вважаємо, що створення та доопрацювання законодавчої бази має відбуватись паралельно зі створенням та функціонуванням платформ P2P-кредитування, з урахуванням інтересів всіх трьох сторін в цьому процесі – держави, бізнесу та фізичних осіб.

Важливим недоліком P2P-кредитування у порівнянні з традиційним також є відсутність забезпечення за позиками та державного страхування повернення коштів кредитора. Для усунення цього недоліку держава може впровадити систему скорингу, законодавчо зобов'язати платформи формувати резервні фонди та/або співпрацювати з Фондом гарантування вкладів [3].

На нашу думку, аспект страхування угод можна розглядати не лише як прерогативу держави, а і як сферу інтересів самих платформ P2P-кредитування. Можна виділити три варіанти страхування угод: автоматичне страхування платформою угод, що менше певної суми; добровільне страхування платформою угод на розсуд кредитора; стороннє страхування угод.

Вищезгадані варіанти страхування угод мають свої переваги:

1. Автоматичного страхування угод, що менше певної суми позитивно вплине на недовіру користування платформою, а також слугуватиме в якості маркетингового інструменту. Звісно, що таке страхування створює ризики зловживання позичальниками,

проте платформа може створити умови для використання цієї функції і блокування користувачів, які не виконали свої зобов'язання. Наприклад, така функція може бути доступна лише користувачам, що здійснили верифікацію документів на платформі, тобто підтвердили свою особу.

2. Добровільне страхування угод повинне відбуватись на розсуд кредитора, який сплачує певний відсоток від угоди в якості страхової комісії платформі. Також, в цьому форматі страхування повинна бути можливість взаємодії між кредитором і позичальником - наприклад, кредитор погоджується на угоду лише у випадку страхування, або лише у випадку якщо ці витрати бере на себе позичальник, тощо. Така функція дасть змогу сторонам самостійно визначати прийнятні умови в кожній угоді.

3. Стороннє страхування угод повинне давати змогу третій особі виступати страхувальником угоди і нести фінансову

відповідальність перед позикодавцем у разі невиконання умов договору позичальником. Це також дає можливість розвитку сектору альтернативного страхування, в межах якого певні контрагенти будуть зацікавлені не в наданні кредиту, а саме в страхуванні угод.

Ми вважаємо, що аспект страхування угод, як і аспект законодавчого регулювання, є обов'язковою передумовою для функціонування платформ P2P-кредитування, та має бути врегульований як державою, так і самою платформою.

Поруч з розумінням P2P-кредитування як сфери, яка передбачає пряму взаємодію кредитора з позичальником без посередництва, є і інший підхід, який вважає перспективним посередництво банків при заключенні угод. На думку низки науковців, це створить сприятливий економічний ефект для суб'єктів економічних відносин (табл. 1).

Таблиця 1

Економічний ефект для суб'єктів економічних відносин, створений за рахунок посередництва банків у P2P-кредитуванні [4]

Суб'єкт кредитних відносин	Характеристика економічного ефекту
Позичальник- фізична особа	Спроможність підвищити рівень фінансової обізнаності, придбати дорогі товари довгострокового користування, автомобілі, покращити житлові умови, розпочати власну справу
Банк-посередник	Нарощення рівня доходності кредитної діяльності поряд з розширенням рівня диверсифікації кредитних продуктів, підвищення рівня конкурентоспроможності
Інвестор-кредитор	Забезпечення високого рівня доходності інвестицій, використання оптимальних методів управління інвестиційним ризиком
Держава	Формування платоспроможного попиту на дорогі товари, розвиток пріоритетних галузей виробництва, зростання надходження податків до Державного бюджету, підвищення життєвого рівня населення, розвиток малого підприємництва

Ми вважаємо, що формат кредитування за участі B2P, B2B, P2B, з можливістю вказання допустимих банку в якості посередника не слід відносити до суб'єктів взаємодії при створенні заявки на P2P-кредитування, скоріше це щось середнє між отримання чи надання кредиту.

традиційним банківським кредитуванням і P2P- P2P (Peer-to-Peer) передбачає надання кредиту кредитуванням. На нашу думку, банки та інші фізичній особі іншою особою без посередників. У фінансово-кредитні установи звісно можуть в межах споживчого краудлендінгу фізичним особам користуватись онлайн-платформою P2P-надаються невеликі за розміром беззаставні кредитування, але не в якості посередника, а вкредити. Кошти використовуються для проведення якості позичальника, кредитора, або страхувальника ремонтних робіт; здійснення великих покупок; угоди. проведення весіль, свят; оплати навчання; виплати

Також, говорячи про передумови створення боргів.

платформи P2P-кредитування, важливо відмітити. У межах B2P (Business-to-Peer) залучаються що угоди на ній буде доцільно розділити на P2P, кошти від професійних інвесторів споживачами

шляхом колективної участі. Інколи отримати позики від професійних гравців може бути набагато привабливіше ніж від роздрібних кредиторів.

B2B (Business-to-Business) має місце в дуже обмежених обставинах, так як фінансування між бізнесами існує в рамках банківського кредитування.

Кредитування P2B (Peer-to-Business) дозволяє фізичним особам позичати кошти бізнесу, такий формат кредитування надає доступ фізичним особам до ринків фінансування в умовах низьких ставок за депозитами та зниження довіри населення до традиційних фінансових посередників [5].

Ми вважаємо, що в рамках однорангового кредитування, доцільно розглядати банки лише як кредиторів або позичальників, але не посередників. Банк може надавати позику фізичній особі на платформі хоч можливо і на інших умовах, але так само як і інша фізична особа, в рамках формату B2P, а в рамках P2B-формату, може виступати як позичальник на платформі так, як і інша фізична особа, хоч можливо і на інших умовах. Якщо ж в рамках угоди банки будуть виступати і в якості кредитора і в якості позичальника, можна сказати, що має місце B2B угода. Проте, будь-який з цих варіантів можна розглядати як P2P угоду саме рахунок відсутності посередника між кредитором та позичальником.

Висновки і перспективи подальших досліджень. З вищеписаного можна зробити такі висновки:

Відсутність законодавчої бази. В Україні наразі не існує спеціалізованого законодавства, що регулює сферу альтернативного кредитування. Це стає ключовою перешкодою на шляху розвитку P2P-сектору.

2. Необхідність страхування угод. Важливою вадою P2P-кредитування є відсутність забезпечення за позиками та державного страхування повернення коштів для кредиторів.

Перспективи подальших досліджень у цій сфері ми вбачаємо в таких напрямках:

1. Розробка та прийняття законопроекту про діяльність онлайн-платформ та пірингове кредитування.

2. Дослідження впливу P2P-кредитування на економіку: вивчення його економічного ефекту для позичальників, банків, інвесторів та держави.

3. Розробка методів оцінки ризиків P2P-кредитування для кредиторів та інвесторів.

Також варто зазначити, що для успішної появи та функціонування ринку P2P-кредитування в Україні слід врахувати досвід інших країн та проводити просвітницьку роботу серед населення, щоб підвищити рівень обізнаності про P2P-кредитування.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Everett C. Origins and development of credit-based crowdfunding. URL: <http://ssrn.com/abstract=2442897>.
2. Волосович С. В. Краудлендінг у системі Fintech. Економіка України. 2018. № 9 (682).
3. Жаворонок А. В. Напрями розвитку пірингового кредитування в Україні. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2021. № 1. С. 67-75. URL: <https://doi.org/10.54929/pmt-issue1-2021-10>.
4. Запорожець С. В. Перспективи розвитку P2P кредитування в Україні. 2020. URL: https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/4634/1/20_%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%B8%2C%20%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0%20%D1%82%D0%B0%20.PDF#page=46.
5. Мазаракі А., Волосович С. FinTech у системі суспільних трансформацій. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2018. № 2. С. 5-18.

REFERENCES

1. Everett, C. (2014). Origins and development of credit-based crowdfunding. Retrieved from: <http://ssrn.com/abstract=2442897>. [in English].
2. Volosovych, S. V. (2018). Kraudlendinh u systemi Fintech [Crowdlending in the Fintech system]. *Ekonomika Ukrayiny – Economy of Ukraine*, 9 (682) [in Ukrainian].
3. Zhavoronok, A. V. (2021). Napryamy rozvytku piryinhovoho kredyтуvannya v Ukrayini [Directions of development of peer-to-peer lending in Ukraine]. *Problems of modern transformations. Series: Economics*

and Management – Problemy suchasnykh transformatsiy. Seriya: ekonomika ta upravlinnya, 1, 67-75. Retrieved from: <https://doi.org/10.54929/pmt-issue1-2021-10> [in Ukrainian].

4. Zaporizhets, S. V. (2020). Perspektyvy rozvytku R2R kredyuvannya v Ukraini [Prospects for the development of P2P lending in Ukraine]. Retrieved from: https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/4634/1/20_%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%B8%2C%20%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0%20%D1%82%D0%B0%20.PDF#page=46

5. Mazharaki, A., & Volosovych, S. (2018). FinTech u systemi suspil'nykh transformatsiy. Visnyk Kyivskoho natsional'noho torhovel'noekonomichnoho universytetu [FinTech in the system of social transformations]. Visnyk Kyivskoho natsional'noho torhovel'no-ekonomichnoho universytetu – Bulletin of the Kyiv National University of Trade and Economics, 2, 5-18 [in Ukrainian].

Отримано 01.03.2024